

Föreläsning 2

Mailadress: andres.garcia@fil.lu.se

Besöksadress: LUX, våning 5: B532

Schema:

- . 11:e maj: Introduktion
- . 13:e maj: Värde typer
- . 18:e maj: Geach-Thomson
- . 20:e maj: Värde för dig
- . 22:a maj: Värde atomism
- . 26:e maj: Värde relationer
- . 28:e maj: Fel Sorts Skäl
- . 5:e juni: Tentamen

Dagens nyckelbegrepp:

- . Finala värden
- . Intrinsikala värden
- . Derivativa värden
- . Värdebärrarmonism

Typer av värden:

Filosofer har länge antagit att det finns en speciell typ av värde som är av särskilt intresse för moralfilosofin.

Vissa har talat om detta i termer av värdet som objekt har *som mål* eller *i sig*. Ibland har de även talat om det som något sorts *ovillkorligt värde*.

Kanske ska alla dessa begrepp skiljas åt?

Finala och Instrumentella Värden:

. Vissa saker tycks vara passande att sträva efter *för sin egen skull*. Låt oss kalla den här typen av värden för **finala värden**.

. Andra saker tycks passande att sträva efter *för sina effekters skull*. Låt oss kalla den här typen av värden för **instrumentella värden**.

Intrinsikala och Extrinsikala Värden:

. Vissa saker tycks vara värdefulla *i kraft av* sin inneboende natur, det vill säga på grund av egenskaper som objekten har mer eller mindre oberoende av vilka relationer de står i till andra objekt. Låt oss kalla den här typen av värden för **intrinsikala värden**.

. Andra saker tycks vara värdefulla men inte enbart *i kraft av* sin inneboende natur, utan även *på grund av* egenskaper som objekten har tack vare kontexten där de förekommer. Låt oss kalla den här typen av värden för **extrinsikala värden**.

Värden är inte som fjärilar:

Det verkar *nödvändigt* att om ett objekt har ett värde så har det andra egenskaper som *gör* det värdefullt.

Det verkar också *nödvändigt* att om två objekt har samma deskriptiva egenskaper, så har de också samma värden.

I den här bemärkelsen supervenierar värden på deskriptiva egenskaper.

Intrinsikala värden:

. Ett objekt har intrinsikalt värde när dess värde *supervenierar* på objektets intrinsikala egenskaper.

Extrinsikala värden:

. Ett objekt har intrinsikalt värde när dess värde *supervenierar* på objektets extrinsikala egenskaper.

Jämför:

- . Min egenskap att vara två meter lång
- . Min egenskap att vara längre än genomsnittet

Många filosofer skulle hävda att den första av dessa är intrinsikal, medan den andra är extrinsikal. Hur avgör man egentligen detta? Finns det andra egenskaper där det är otydligt huruvida de är intrinsikala eller extrinsikala?

Observera:

Distinktionen mellan intrinsikala egenskaper och extrinsikala blandas ofta ihop med distinktionen mellan icke-relationella och relationella egenskaper. Kanske är det ett misstag. Finns det inte intrinsikala egenskaper som är relationella?

Historiskt sett så har idéerna om finala och instrumentella värden ofta blandats ihop med idéerna om intrinsikala och extrinsikala värden. Om det jag sagt hittills stämmer så verkar de dock syfta till att svara på olika typer av frågor.

Medan de förstnämnda är tänkta att svara på frågor i stil med, "På vilket sätt är detta objekt värdefullt?" (alt., "hur är det passande att värdera det?") så är det sistnämnda tänkta att svara på frågor såsom, "Vad gör detta objekt värdefullt?"

Vilka värdetyper finns det?

- . Värdefullt som mål
- . Värdefullt som medel
- . Värdefullt i kraft av intrinsikala egenskaper
- . Värdefullt i kraft av extrinsikala egenskaper

The Fitting-Attitudes Analysis of Value:

- . x är finalt god = det är *passande* att ha positiva reaktioner till x *för x's egen skull*
- . x är instrumentellt god = det är *passande* att ha positiva reaktioner till x *för x's effekters skull*

Ett värde är intrinsikalt om det är *passande* ha positiva reaktioner till x endast på grund av x's intrinsikala egenskaper. Annars är det extrinsikalt.

The Buck-Passing Account of Value:

. x är finalt god = x har egenskapen att ha andra egenskaper som förser oss med skäl att ha positiva reaktioner till x *för x 's egen skull*.

. x är instrumentellt god = x har egenskapen att ha andra egenskaper som förser oss med skäl att ha positiva reaktioner till x *för x 's effekters skull*.

Ett värde är intrinsikalt om det är passande ha positiva reaktioner till x endast på grund av x 's intrinsikala egenskaper. Annars är det extrinsikalt.

Observera:

Ofta har filosofer antagit att instrumentellt värde förutsätter finalt värde. Det vill säga, om någonting har instrumentellt värde, så innebär det delvis att det har som konsekvens att det leder till någonting finalt värdefullt. FA- och BP-analysen verkar öppna upp för möjligheten att det inte nödvändigtvis är så.

Vad innebär det egentligen att ha en positiv reaktion till x för dess egen skull?

Om de relevanta reaktionerna förstås i termer av attityder, så kanske det innebär att x måste representeras på rätt sätt *i attityden*. Men på vilket sätt då?

Om de relevanta reaktionerna förstås i termer av handlingar, så kanske det innebär att vi ska ha rätt sorts benägenheter inför x . Men hur ser de benägenheterna egentligen ut?

G. E. Moore & Co:

. Inget är *finalt värdefullt* om det inte också är *intrinsikalt värdefullt*.

. Inget är instrumentellt värdefullt om det inte också är extrinsikalt värdefullt.

Tänk på lyckan!

G. E. Moore's isolationstest:

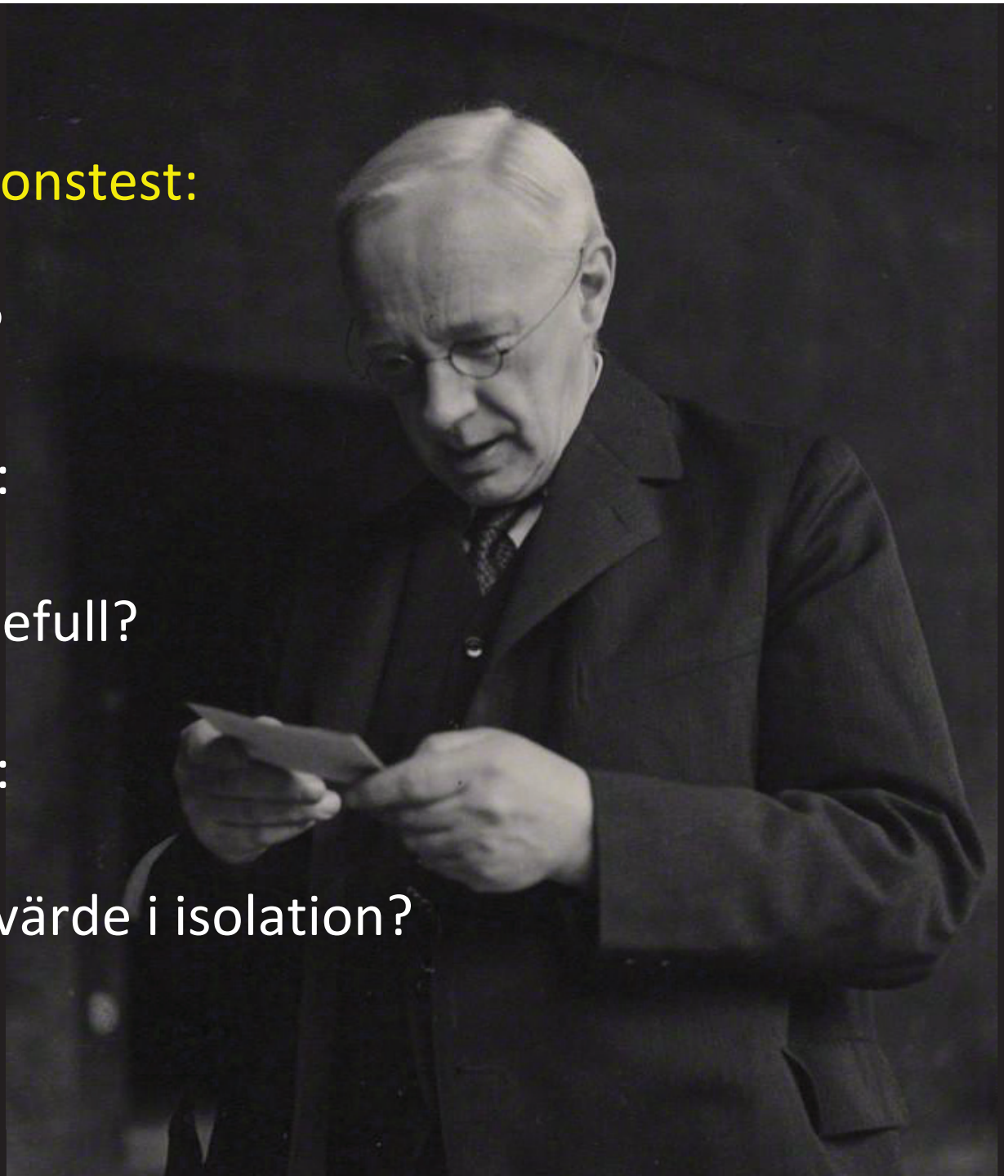
Är x finalt värdefull?

Låt oss istället fråga:

Är x intrinsikalt värdefull?

Låt oss istället fråga:

Skulle x behålla sitt värde i isolation?

Problem med isolationstestet:

Även om alla finala värden är intrinsikala, så är det inte säkert att isolationstestet är särskilt tillförlitligt.

1. Kan inte vissa saker vara finalt värdefulla i kraft av kontingenta egenskaper?
2. Kan saker överhuvudtaget föreställas i fullkomlig enskildhet?

Diskussion: Hur separata är distinktionerna egentligen?

Intrinsikalt

Extrinsikalt

Finalt

Instrumentellt

Exempel på Intrinsikala Finala Värden:

- . Lycka
- . Njutning
- . Kunskap

Exempel på Extrinsikala Finala Värden:

- . Ett sällsynt frimärke.
- . Prinsessan Dianas klänning.
- . George Washingtons penna.
- . En orörd vildmark.

Exempel på Extrinsikala Instrumentella Värden:

- . Pengar
- . Brödrosstar
- . Kunskap

Exempel på Intrinsikala Instrumentella Värden:

..?

Om det stämmer att distinktionen mellan finalt och instrumentellt värde inte ska förväxlas med distinktionen mellan intrinsikalt och extrinsikalt värde, så väcks en del märkliga frågor.

Kan någonting vara värdefullt som medel i kraft av sina intrinsikala egenskaper? Kan någonting vara värdefullt som mål i kraft av sina *kausala* egenskaper? Det vill säga, kan någonting vara värdefullt som mål för att det har vissa effekter?

Vilken typ av saker kan vara värdebärare?

Om man utgår från hur vi tänker och talar i vardagslag så tycks alla möjliga typer av saker kunna vara värdefulla.

Därför kanske det känns naturligt att anamma en *pluralism* med avseende på värdebärare.

Men kanske vill vi inte vara pluralister!

Sakförhållanden:

. Filosofer antar ofta att det endast är *sakförhållanden* som är värdefulla för sin egen skull. Vissa har dock gått ännu längre och argumenterar för att ingenting annat *kan* vara värdefullt för sin egen skull.

. Ex.: "Katten står på mattan", "Jakob känner lycka", "Snön är vit", "klänningen existerar", osv.

OBS: Sakförhållanden är situationer eller sätt som världen måste vara på för att propositioner ska kunna vara sanna eller falska. Känns igen genom att de också kan plockas ut med "att"-klausuler.

Om Värdebärrarmonism:

. Om värdebärrarmonism är sann och endast sakförhållanden är värdefulla för sin egen skull så kanske alla finala värden är intrinsikala trots allt.

. I alla fall där vi vill säga att x är värdefull i kraft av egenskapen F , så kan vi istället säga att det är värdefullt *att x existerar* eller *att x har F* .

Diskussion: Vad värderar du?

Är det endast konkreta objekt?

Är det endast egenskaper?

Är det endast sakförhållanden?

Är det något annat?

Rabinowicz & Rönnow-Rasmussens invändningar:

- . **Inv. 1:** Reduktionismen riskerar att ställa vagnen framför hästen.
- . **Inv. 2:** Reduktionismen bortser från den variation av attityder som det är passande att rikta till värdefulla objekt.
- . **Inv. 3:** Reduktionismen tycks förutsätta att finala värden måste vara *icke-derivativa*.

Inv. 1: Vagnen framför hästen:

. Om sakförhållandet att Dianas klänning existerar är värdefullt, då måste det väl vara för att Dianas klänning som sådan är värdefull? Kan det vara värdefullt att något existerar om objektet självt inte är gott eller ont?

Inv. 2: Variationer av attityder:

Tänk på de attityder som det är möjligt och dessutom passande att ha inför olika typer av saker. Är alla dessa attityder också möjliga och passande att ha inför sakförhållanden?

Vad skulle ni exempelvis säga om respekt, romantisk kärlek, eller estetisk beundran? Det vill säga, kan ett sakförhållande verkligen vara respektabelt, älskvärt, eller estetiskt beundransvärt?

Michael J. Zimmermans svar på inv. 1:

- . Sakförhållandet *att* frimärket är sällsynt är värdefullt.
- . Sakförhållandet *att* klänningen tillhört Diana är värdefullt.
- . Sakförhållandet *att* pennan tillhört Washington är värdefullt.
- . Sakförhållandet *att* vildmarken är orörd är värdefullt.

Här placeras inte vagnen framför hästen!

Rabinowicz & Rönnow-Rasmussens svar till Zimmerman:

1. Varför skulle det vara värdefullt att just *det* frimärket är sällsynt?
2. Varför skulle det vara värdefullt att just *den* klänningen tillhört Diana?

Det vore kanske rimligt om Zimmerman medgav att det snarare är värdefullt att något frimärke är värdefullt och att någon klänning tillhört Diana. Då blir dock invändning 1 aktuell igen.

Michael J. Zimmermans svar på inv. 2:

Zimmerman antyder att för att invändningen ska vara effektiv så krävs det att man kan visa följande:

1. Att vi kan värdera konkreta objekt för deras egna skull
2. Att det är passande att vi värderar dessa objekt för deras egna skull
3. Att de värden som resulterar inte är derivativa

Zimmerman medger, med en hel del reservationer, 1 och 2. Dock hävdar han att 3 inte är uppfyllt.

Rabinowicz & Rönnow-Rasmussens svar till Zimmerman:

- . Precis som de inte har visat att värdet hos konkreta objekt *inte* är deriverade från värdet hos sakförhållanden, så har Zimmerman inte gett några goda skäl för att det faktiskt skulle vara så.
- . Och spelar det verkligen någon roll? Zimmerman bara antar att derivativa värden inte kan vara finala, men är det verkligen sant?

Mer om derivativa värden:

Värdet hos ett objekt är derivativt ifall det i någon mening går att härleda från värdet hos ett annat objekt. Exakt hur det här ska förstås är kontroversiellt.

Ifall Rabinowicz & Rønnow-Rasmussen har rätt i sin kritik av Zimmerman så skulle denna typ av värde mycket väl kunna vara finalt.

Det är kanske lite förvånande, för precis som finala värden historiskt förknippats med intrinsikala värden, så har de även förknippats med icke-derivativa sådana.

Jag har nämnt förslaget att idéerna om finala och instrumentella värden syftar till att svara på olika typer av frågor än intrinsikala och extrinsikala värden.

Medan de förstnämnda är tänkta att svara på frågor i stil med, "På vilket sätt är detta objekt värdefullt?" (alt., "hur är det passande att värdera det?") så är det sistnämnda tänkta att svara på frågor såsom, "Vad gör detta objekt värdefullt?"

Den fråga vi nu bör ställa är mot bakgrund av vilken av dessa frågor idén om derivativt värde får sin främsta relevans?